

KAKO NAJ UPORABLJAMO SVETO PISMO V PRIDIGI?

Liturgična obnova nalaga duhovnikom v pastoračiji dolžnosti, katerim večkrat niso kos. Kako naj prileten župnik brez glasbene vaje pravilno poje liturgične speve v domačem jeziku, če pa transpozicija iz latinskega na narodni jezik celo komponistom povzroča težave? Ker nimamo dovolj liturgičnih knjig, je zaenkrat še težko doseči tisto idealno sodelovanje vernikov pri maši kakor si ga zamišljata liturgična Konstitucija in Instrukcija. Če naj mašne speve bravci bero ali pevci pojo, jih mora nekdo (večinoma je to župnik) poprej v zadostnem številu razmnožiti in nato prizadete naučiti, da bo sodelovanje spodbudno; to pa nalaga duhovniku, mimo redne priprave na nedeljo, nove dolžnosti. Pridiga naj ne bo tematična, ampak naj organsko raste iz bogoslužja. Izdelana najbo na podlagi svetega pisma in naj z vidika dnevnega mašnega besedila osvetli praznično skrivnost in zadosti duhovni potrebi vernikov (prim. Instrukcija, čl. 54). Vir pridige naj bo predvsem sveto pismo in duhovnik naj vse cerkveno leto na podlagi svetega besedila razlaga verske skrivnosti in načela krščanskega življenja (prim. Konstitucija, čl. 35, t. 2; čl. 51 in 52). Kako naj duhovnik s pridom uporabi sveto pismo za pridigo, če pa more s P. Parschom reči, da ga je študij svetega pisma na fakulteti bolj odtujil od svetega pisma kot približal? Preveč je bilo tam filologije, arheologije, eksegeze, premalo pa biblične teologije, čeprav je ta edino užitna hrana za vernike. Kako se bo moral študij liturgike na fakulteti preurediti (Konstitucija, čl. 15, 16 in 17), tako bi se moral reformirati študij svetega pisma, da bi bil bolj usmerjen h kasnejši pastoralni izrabi. Za pravilno razumevanje navdihnjene božje besede je gotovo potrebno temeljito poznavanje biblične zgodovine, arheologije in eksegeze, toda božje govornice zato še ne bomo slišali, Te vede nas postavijo le v preddverje svetega pisma, v svetišče božje besede moramo prodreti sami. Preko zunanjega okvira besedi je treba prodreti do jedra, do navdihnjene misli in dojeti duha svetega pisma. Šele potem, ko so duhovniki »z vestnim študijem svete knjige sami proučili in si jih z molitvijo in premišljevanjem osvojili, naj nebeško bogastvo božje besede marljivo podajajo v govorih, homilijah in pridigah; krščanski nauk naj potrjujejo z mislimi, ki so jih zajeli iz svetih knjig, in jih pojasnjujejo s prelepimi zgledi iz svete zgodovine in posebno iz evangelija Kristusa Gospoda; vse to pa naj opustivši tiste prilagoditve, ki jih zamisli lastna domišljija in ki so od daleč za lase privlečene, ki niso več uporaba, marveč zloraba božje besede, in katerih

naj se nadsve skrbno ogibljejo — tako zgovorno, tako razločno in jasno podajo, da bo vernike kar ganilo in ogrelo in bodo pripravljene, ne samo svoje življenje poboljšati, temveč bodo tudi v svojem srcu začutili največje spoštovanje do svetega pisma« (Div. afl. Spiritu).

Poznanze svetega pisma je za svetopisemsko pridigo neobhodno potrebno, toda v tem, kako naj to znanje pravilno izrabimo, da bo pridiga res oznanilo božje besede, se mnenja razhajajo. Glede umetnosti izrabe svetega pisma v govoru, so duhovniki prepuščeni sami sebi. Ker je naše svetopisemsko znanje plitvo, tudi edinosti glede njegove izrabe v pridigi ni. Pridiga še ni svetopisemska, če je natrpana s citati, četudi po smislu spadajo v njen sestav. Zato so bili pridigarski osnutki v letošnjem postu z razdelitvijo tvarine na: problematiko, stične točke... s svetopisemskega stališča zgrešeni in praktično neuporabni. Prav tako še ni pridiga svetopisemska, če jemlje iz svetega pisma zglede za ponazoritev vsebine ali ustrezne citate za podkrepitev apologetičnih trditev. Bistveno vprašnje glede pravilne in učinkovite izrabe svetega pisma v pridigi se mora glasiti: kaj je hotel Bog s tem, kar smo brali, povedati nam? Kakšen nauk je skrit v tej perikopi? Kaj Bog po njej govori našemu času in meni osebno? Če na to vprašnje ne znam odgovoriti, potem je bolje, da se svetopisemske pripovedi ne lotim in je sploh ne razlagam. (Izraz svetopisemska pripoved rabim namesto svetopisemska zgodba. Poslednjega spremlja v našem kritičnem času nek sumljiv prizvok, kakor da je vse to, kar beremo plod domišljije, v resnici pa so to zgodovinska dejstva in jih moramo kot taka poslušavcem vedno predstaviti).

Sveto pismo je knjiga, ki je namenjena vsem časom. Čeprav so posamezne knjige nastale v čisto določenih okoliščinah ali so bile namenjene določenim osebam (pastoralni listi apostola Pavla), se vendar preko adresentov nanašajo tudi na nas. Kakor njim, hočejo tudi nam nekaj povedati, in prav to, kar oné skrivajo za nas, mora pridigar odkriti v njih in z vedno živo besedo navdušiti poslušavce. Kako more svetopisemska pripoved, ki poroča o nekem zveličavnem, toda sedaj že zgodovinskem dogodku, zbuditi zanimanje v sedanjosti? Kaj naj storim, da bo zveličavni zgodovinski dogodek nadnaravno učinkoval v sedanjosti? Zveličavni dogodek preteklosti, mora postati skrivnost sedanjosti! Če Mr poročilo o ozdravljenem gobavcu (1, 40—45) motrimo samo na sebi, ima za nas komaj kak pomen. To je opis čudežnega dogodka, ki je mogel zganiti sodobnike, ne pa nas. Če pa gobavec pomeni grešnika, pa nek-

danji zveličavni dogodek postane aktualen tudi v sedanjosti. Kakor je bil gobavec izvržen iz človeške družbe, tako je tudi grešnik izobčen iz kraljestva božjih otrok in ga more očistiti samo Bog.

Duhovni pomen dvigne svetopisemsko poročilo nad časovnost tako, da dobi v sedanjosti spet tisto vrednost, ki jo je imelo v preteklosti. Vsa problematika svetopisemske pridige je v tem, kako narediti zveličavno dogajanje preteklosti učinkovito v sedanjosti? To ni samo problem našega časa. Mirno lahko trdimo, da so se stem ubadali že evangelisti. Tudi njim je bilo jasno, da s samim pripovedovanjem zveličavnih dogodkov ne bi mogli vzbuditi vere in ne formirati verskih občin, če zveličavni dogodki ne bi vplivali na njihov ambient. Božja beseda zapisana v zvitkih svetega pisma ni bila mrtva, ampak živa (Hebr 4, 12) in daje življenje (Jan 6, 63, 64) v vsakem času, ker ima v sebi moč (Rimlj 1, 16). Če naj zveličavni dogodek preteklosti koristi tudi nam in naj živa božja beseda vžge naša srca je potrebno troje:

1. svetopisemsko pripoved je treba doživeto podati (narratio)
2. tehtno razložiti in iz nje same pojasniti (explicatio)
3. praktično izrabiti (applicatio)

Ad 1. Sveto pismo je božja beseda. Bog se je sklonil k človeku in mu v izrazih in pojmi, ki jih v svojem naravnem govoru in pojmovanju rabi, razkril svoje notranje življenje. Bog bi se mogel razodeti tudi drugače, na primer zgolj s stvarjenjem narave, toda po tej poti bi se človek teže dokopal do spoznanja edino pravega Boga in Očeta luči. Ker pa je Bog sam govoril človeku v razumljivem jeziku hoče, da se njegova govorica širi dalje in tako oznanjajo velika dela božja (Apd 2, 12). Pridiga bo uspešna le, če bodo poslušavci v njej prišli v stik z živo božjo govorico in bo toliko bolj učinkovita kolikor bolj se bo približala razodeti božji besedi. Stik z božjo besedo vzpostavimo že, ko beremo, s primernim poudarkom, svetopisemsko besedilo ali ga s svojimi besedami doživeto podamo. Pustimo najprej, da božja beseda v dušah sama učinkuje, zato je spotoma ne razlagajmo. Poslušavce je treba najprej saznaniti s svetopisemskim dogodkom ali mislijo, šele nato bomo iz nje izvajali sklepe, koristne za nas. Ko verniki poslušajo zveličavni dogodek, že učinkuje v njih dušah, brez našega komentarja. Z branjem postane zgodovinski zveličavni dogodek skrivnost, ki seže v sedanjost. Čudež preteklosti učinkuje v sedanjosti. Ker je prav ta, direktni stik z živo božjo besedo tako vpliven,

dolgo časa v Cerkvi (vse 2. in 3. stoletje) ni bilo pridige pri bogoslužju, oziroma je bilo branje svetega pisma poglavitna oblika pridige (prim. A. Niebergall, Geschichte der Predigt).

Ad 2. Vsak svetopisemski dogodek vsebuje neko zveličavno resnico. Evangelisti so iz množstva dogodkov izbrali in zapisali samo tiste, ki so imeli za pracerkev poseben pomen in iz njih izvajali verske resnice. Zato je treba najprej vedeti, čemu se ta perikopa sploh nahaja v svetem pismu? Kaj so iz nje izvajali prvi kristjani? Kakšne posledice in učinke je imela za versko življenje prvih kristjanov in kakšne naj ima danes za nas?

Perikopo bomo prestavili iz zgodovine v sedanjost samo s temeljito razlago. Dobro moramo poznati stanje sodobne eksegeze, ki je med drugimi vedami najbolj napredovala v zadnjem desetletju. Perikopa se mora otresti arhaičnosti. Pred poslušavci mora nastopiti kot stvarnost, ker edino tako jim more nekaj povedati.

Osnovno misel perikope navadno najboljše pojasnimo, če jo postavimo v razmerje s celotno vsebino knjige iz katere je vzeta. Janez je napisal evangelij zato, da je z njim dokazal, da je Jezus iz Nazareta pravi Sin božji. Njegov evangelij ni linearen. Posameznih perikop ne beremo vodoravno, brez odnosa do vodilne misli evangelija, ampak je iz vsake epizode mogoče stopiti v središče; vsak dogodek priča, da je Jezus Sin božji. Matej je z evangelijem dokazal, da je Jezus napovedani Mesija in se nad njim spolnjujejo napovedi prerokov. Osnovna misel apostola Pavla je: vsi narodi so poklicani v kraljestvo božjih otrok. Iz osnovne pisateljeve misli, ki se kot rdeča nit prepleta skozi perikope, razlagamo vsebino posameznih perikop. Ozdravljenje sina kraljevega uradnika, o čemu poroča Janez (4, 46—53), je v čudovitem soglasju z Janezovo miselnostjo in ni slučaj, da je dogodek zapisal prav Janez. Ozdravljenje se je zgodilo na daleč. Potreben je bil stik s Kristusom. Tega mi ne moremo vpostaviti osebno, ker nismo njegovi sodobniki, ampak z vero in z zaupanjem v njegovo besedo. Janez je pisal evangelij že v precejšnji časovni odmaknjenosti od zgodovinskega Jezusa, zato je hotel sodobnikom jasno povedati, da morejo z Jezusom priti v stik po veri. Pri Janezu blagruje Jezus tiste, »ki niso videli in so verovali« (Jan 20, 29). »Mož je verjel besedi, ki mu jo je rekel Jezus, in je šel« (Jan 4, 50). Vera premaga vse razdalje. Četudi nismo več priče historičnega Jezusa, se po veri lahko povežemo z njim in Jezus na našo vero odgovarja z uslišanjem.

Ad 3. Še tako doživeto pripovedovanje svetopisemskih epizod ali znanstveno utemeljeno razlaganje po sebi ne more poživeti zveličavne vere. To prej uteši človeško radovednost kot pa nasiti dušo z duhovno hrano. Če bi bila pridiga samo fabuliranje svetopisemskih epizod ali znanstveno eksegeziranje, ne bi mogla poslušavcev siliti k odločitvi v veri, kar božja beseda mora. Pridiga mora biti kerigmatična. Ljudi mora postaviti pred odločitev. Pridigar nastopa kot božji poslanec, ne v svojem imenu, ampak z avtoriteto Boga. »Kdor vas sprejme, mene sprejme, in kdor sprejme mene, sprejme tistega, ki me je poslal« (Mt 10, 40). Verniki morajo iz tega, kar v pridigi slišijo izvajati zaključke za svoje versko življenje. Zveličavni dogodek preteklosti mora praktično učinkovati v sedanjosti. Kako je Jezus govoril svojim sodobnikom, govori tudi nam. Kristus ostane naš Zveličar, četudi ni več med nami telesno navzoč. On ostane z nami »vse dni do konca sveta« (Mt 28, 29). Vsaka perikopa mora imeti nekaj koristnega tudi za nas.

Kako izrabimo svetopisemsko pripoved v aplikaciji, da z njo poživimo vero, nas najbolje pouči sveto pismo samo, zlasti Janezov evangelij. Janez je pisal evangelij, ko so zveličavna zgodovinska dejstva postala verska dejstva; Kristus zgodovine, je postal Kristus vere. Zveličavni dogodki so prešli v zgodovino in že so nastopali lažnivi učitelji, ki so Jezusov nauk po svoje tolmačili in pačili. Zoper njih je nastopil Janez in kot očividec napisal evangelij, da bi se vsi »uverili, da je Jezus — Kristus, Sin božji« (Jan 21, 31). Janez ni pisal evangelija samo zato, da je z njim dopolnil sinoptike, ampak da je razpršil zmote in pojasnil razodeti nauk. Svoj evangelij opira na zveličavna zgodovinska dejstva kot sinoptiki, čeprav se pri njih ne zadržuje. Janezu so zveličavna dejstva samo odskočna deska za nauk, ki ga ob teh dejstvih hoče povedati. To se lepo vidi pri opisovanju čudežev. Kakor sinoptiki, tako tudi Janez opisuje čudeže. Toda Janeza ne zanimajo čudeži kot taki, ampak so zanj samo primerna prilika, da se ob njih razgovori. Takoj za opisom čudeža Janez preide v govor. V njegovem evangeliju prevladujejo govori, diskusije, polemike. Z njimi Janez odstranjuje zmote, razpršuje dvome in pojasnjuje nevednosti. Ob zveličavnih dogodkih on gradi teologijo. Celo poročilo o zadnji večerji Janezu ne nudi priloženosti, da bi povedal, kako je Jezus postavil zakrament sv. Rešnjega telesa, ampak je zanj prilika za daljši govor v katerem Jezus gleda v prihodnost Cerkve in njegovih apostolov. Nastopila bo nova doba, doba Sv. Duha. Kristus bo med svojimi skrivnostno navzoč. O pro-

blemih nove dobe Janez tako živahno razpravlja, da je skoraj opravičen dvom, če je Jezus res vse to povedal pri zadnji večerji, če ni to že razodetje pnevmatičnega Jezusa? (prim. Gebhard Fesenmayer, *Bibelpredigt im Aufbruch*, Freiburg 1963, 54): Janez se s svojim evangelijem dviga nad zgodovino. Zgodovinska dejstva so njemu samo povod za nauk, ki ga ob njih razprede. Prav ta prehod iz zgodovine v sedanost je za pridigo najvažnejši.

Kako pa more zveličavni dogodek preteklosti učinkovati v sedanosti? Ali je za to Jezus kaj poskrbel? To se zgodi po delovanju Sv. Duha v Cerkvi. To je Duh resnice, ki nas uči popolne resnice. Zajema iz nauka, ki ga je Jezus oznanjeval in ga sedaj nam naprej oznanjuje (Jan 16, 13—15). Delovanje Sv. Duha pa ni samo v tem, da skrbi, da Jezusov nauk ostane skozi zgodovino nepokvarjen, ampak ima dolžnost, da pri vsakokratnem oznanjevanju Jezusovega nauka beseda božja spet zaživi. Zveličavni dogodek, ki ga je Jezus enkrat storil, mora postati vedno novo zveličavno dogajanje. Kadar duhovnik v moči svojega poslanstva oznanja Jezusove besede, pri tem deluje Sv. Duh tako, da po duhovnikovih besedah govori sam Jezus. Pridiga je torej nenehno prihajanje pnevmatičnega Kristusa med nas. Ker je bil historični Kristus vezan na čas in prostor, jer res nadvse primerno, da je šel nazaj k Očetu in sedaj kot pnevmatični Kristus objema ves svet, ne samo peščico izvoljenega ljudstva. Samo če je pridiga oznanilo božje besede prihaja z njo Jezus med nas, ne pa, če je odvratno moraliziranje, tožba nad slabimi časi in ljudmi, pripovedovanje čudovitih zgodb in senzacionalnih dogodkov. Pridiga mora biti oznanilo božje besede. Po oznanjevanju Jezus ponovno prihaja med nas; on govori, sodi in odrešuje. Zato v pridigi slepec spregleda, gluhi zadobi sluh, hrom spet shodi; kdor pa njegovega oznanila ne sprejme, postane zanj pridiga obsodba. »Duhovnikova beseda ne bo imela polnosti in ne težine; ne bo delovala učinkovito na duše, če je ne oživlja sveto pismo« (Benedikt XV.), zato zajemajmo najprej in predvsem iz njega tečne krane za svoje duše in za duše tistih, katerim moramo oznanjati »scientiam salutis« (Lk 1, 77).

dr Francè ROZMAN